

Recenzije

gi, osobito mlađi bibličari koji će stvarati slične sinteze biblijskih djela da bi se tako obogaćivala naša biblijska literatura. Djelo se lako čita, od prve se razumije poruka tekstova. Bilješke su brojne, ali ne opterećuju čitatelja. Ako bude tko poželio provjeriti stavove drugih autora iznesene u njihovim djelima, koja Lujić navodi, moći će to učiniti. Poteškoća će biti u tome što do najvećeg dijela tih navedenih knjiga, monografija, komentara, leksikona, članaka u časopisima, na koje Lujić upućuje, čitatelj neće moći doći (pa niti pomoću računalne svjetske mreže). Treba živjeti, studirati ili raditi u jednom od velikih europskih sveučilišnih gradova.

Adalbert Rebić

Anto POPOVIĆ, *Biblijske teme. Egzegetsko-teološka analiza odabranih tekstova Staroga i Novoga zavjeta s Dodatkom, KS, Zagreb, 2004., 367 stranica.*

Kao što sam naslov kaže, radi se o izabranim egzegetsko-teološkim radovima, objavljenima u različitim časopisima i zbornicima posljednjih desetak godina.

Knjiga se sastoji od pet tematskih cjelina. Prva tematska cjelina posvećena je *Starome zavjetu*. Sadrži pet članaka: 1. »Biblijska prapovijest. Univerzalnost teme i originalnost poruke«. Rad je objavljen u *Biblija danas* VIII (2003) 5-10; 2. »Sloboda i grijeh. Prijestup u knjizi Postanka 3,1-7«, objavljen u *Bosna franciscana* 10 (1998) 59-73; 3. »Vapaj prolivene bratove krvi« (Post 4,1-16)«, objavljen u *Bosna franciscana* 2 (1994) 59-73; 4. »Molitve protiv neprijatelja. Analiza 'osvetničkih' psalama kroz prizmu Ps 58«, objavljen u: *Spe gaudentes* –

U nadi radosni. Zbornik (ur. Lj. Maračić) u povodu 80. rođendana fra Celestina Tomića, Zagreb, 1997., str. 343-364; 5. »Spasenje po cijenu 'najveće nepravde' (Iz 53,4-7)« u *Biblija danas* VI/21 (2001) 8-10.

Tri članka u ovom dijelu obrađuju izabrana pitanja iz biblijske prapovijesti, vezana uz biblijsko izvješće o stvaranju svijeta, o prvoj kušnji i padu u grijeh, o odnosima Kajina i Abela. Vrlo ozbiljna i teška pitanja obrađena su jednostavno, populistički, pastoralno, kako bi ih i obični čitatelji mogli razumjeti. Naime, časopisi *Biblija danas* i *Studia franciscana* namijenjeni su širokom krugu čitatelja koji se interesiraju za svijet Biblije.

Budući da se radi o vrlo vrijednim člancima, bilo bi dobro da je uz svaki članak naveden i kratki sažetak, ili barem zaključci, koji slijede iz obrađene teme. To bi koristilo čitatelju da se brzo može opredijeliti koji će članak čitati prije a koji kasnije. Radi se naime o izabranim radovima koji nisu međusobno povezani pa se mogu čitati na preskok, po svom slobodnom izboru.

Tu je autor uz brojna djela stranih autora ukazao u nekoliko bilježaka i na djela naših autora: A. Rebića (knjiga *Stvaranje svijeta i čovjeka*), C. Tomića (knjiga *Prapovijest spasenja*, Psalmi) i B. Dudu (članak *Imprekativni psalmi*). Međutim, i drugi naši domaći autori pisali su u svezi s tim temama. Dobro bi bilo navoditi što više djela domaćih autora, dakako ako ih ima. Naši će čitatelji lakše moći posegnuti za knjigama i časopisima, objavljenima u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, nego negdje daleko u inozemstvu.

Druga je tematska cjelina posvećena *Novom zavjetu*. Tu je sabrano *sedam* članaka, od kojih pet članaka obrađuju evanđelja, a dva članka djelovanje i nauk apostola naroda Pavla. 1. »Učenici u Markovu evanđelju. Od prvih poziva do ponovnog poziva nevjernih učenika«, objavljeno u *Verbi*

minister et omnis creati cultor, u zborniku u čast fra V. Slugiću (Sarajevo, 1998.) str. 193-249; 2. »Isusova molitva u Getsemaniju«, objavljeno u *Službi Riječi*, u spomenspisu u čast fra F. Careva (Split, 1991) 121-130; 3. »Spasitelj i zločinac – Raspeti Isus i raspeti zločinac« (Lk 23,33-43), u zborniku *Crtajte granice ne precrtajte ljude* (u čast V. Puljića), Sarajevo – Bol 1995., 164-179; 4. »Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?« (Mk 15,34). Smisao Isusova molitvenog vapaja u svjetlu Ps 22« u *Biblija danas* VII/23 (2002), str. 3-6; 5. »Ivan i sinoptici: Ivan kao 'duhovno evanđelje' u *Kateheza* XVI/1 od 1994., str. 4-10; 6. »Apostol Pavao i Židovi« u *O Kraljevstvu nebeskom – staro i novo* (ur. M. Cifrak), Zagreb, 2001., str. 285-311; 7. »Sloboda i pravo Apostola«, u *Bosna franciscana* 17 (2002) 74-102.

Ti su članci našoj marljivoj čitalačkoj publici više-manje poznati, jer su već objavljeni. No dobro je skupiti ih na jednom mjestu da ih čitatelji (osobito studenti teologije) ne moraju tražiti po raznim časopisima i zbornicima. Takvi članci utkani u novu cjelinu dobivaju novu funkciju, pa koji puta (u novom kontekstu) i novo značenje. Tu ima članaka vrlo različite kakvoće, osobito znanstvene razine, ali su svi oni čitatelju korisni, i oni pisani vrlo jednostavno, objavljeni za vrlo široko čitalačko općinstvo, namijenjeni populariziranju Biblije, i oni pisani vrlo znanstveno, s izvanrednom pismenom akribijom, s brojnim bilješkama, strogo znanstvenom tehnikom. Pisac strpljivo, ali vrlo učinkovito uvodi čitatelja u srž biblijske poruke, radilo se o poimanju Isusovih učenika u Markovu evanđelju ili o Isusovoj molitvi u Getsemaniju.

Vrlo je suvremen po svojoj tematici članak »Apostol Pavao i Židovi« koji je autor objavio u spomenspisu u čast B. Dude. Židovsko je revnitijsko neprijateljstvo raslo prema Pavlu paralelno sa širenjem i učvršćivanjem Pavlova navjestiteljskog djela. Pavao

je u svojoj posljednjoj (autentičnoj) poslanici, poslanici Rimljanima, bio svjestan rastućeg židovskog neprijateljstva prema sebi pa je razumljivo da se potkraj života čak bojao posjetiti Jeruzalem. To neprijateljstvo prema Pavlu bilo je, nažalost, prouzročeno neutemeljenim optužbama kakvih će kroz povijest biti mnogo ne samo protiv nekog pojedinca u samoj Crkvi, nego i protiv cijele Crkve (od onih koji su izvan Crkve). Članak je izvanredno vrijedno pročitati (dakako, vrijedno je pročitati i sve ostale članke!).

U treću tematsku cjelinu Popović je stavio tri članka koji obrađuju biblijske teme što se protežu kroz cijelu Bibliju. 1. »Biblija kao knjiga pamćenja«, objavljeno u *Bosna franciscana* 18 (2003) 38-67; 2. »Globalizacija Rimskog Carstva i širenje kršćanstva«, objavljeno u spomenspisu fra I. Gavrana; 3. »Čovjek i njegova prava u svjetlu Biblije«, objavljeno u zborniku radova *Ljudska prava i Katolička crkva*, Sarajevo, 2000., 129-171.

U *Dodatku* donio je tri svoje recenzije dokumenata Papinske biblijske komisije: »Biblija i kristologija«, objavljeno u *Bosna franciscana* 1(1993) 196-202; 2. »Interpretacija Biblije u Crkvi«, objavljeno u *Bosna franciscana* 2 (1994) 196-202; 3. »Židovski narod i njegova Sveta pisma u kršćanskoj Bibliji«, objavljeno u *Bosna franciscana* 16 (2002) 204-212. Nije suvišno skupljati i svoje recenzije, koje koji puta mnogo znače, pogotovo ako se radi o tako vrijednim i važnim dokumentima kao što su ovi tu navedeni.

Pohvalno je da današnji mladi egzegeti nastoje sve svoje već jednom negdje objavljene radove ponovno objaviti sabrane u novom ruhu. To je neke vrste svečana »smotra« njihove životne djelatnosti. Pohvalio bih osobito jasnoću Popovićeve misli, lakoću pisanja i čitanja i sveobuhvatnu erudiciju koja zrači iz gotovo svih radova.

Adalbert Rebić